

1. OPETUSSUUNNITELMA

1.1. Turun Steiner-koulun opetussuunnitelma

Turun Steiner-koulun opetussuunnitelma sisältää perusopetuksen ja lukiovaiheen opetussuunnitelmat. Sen perustana ovat steinerkoulun kansainvälinen opetussuunnitelma ja Opetushallituksen asettamat perusopetuslaki 1998/628 ja lukiolaki 1998/629.

Opetussuunnitelman lähtökohdانا on antaa opetukselle ja kasvatukselle oppilaiden kehitystä tukevat yleiset ja ainekohtaiset tavoitteet ja menetelmälliset suuntaviivat, joilla näihin tavoitteisiin pyritään. Nämä lähtökohdat ovat yhteiset kaikille steinerkouluille. Niiden sisältö perustuu Rudolf Steinerin kehittämään pedagogiikkaan.

Keskeisenä ajatuksena opetuksen ja kasvatuksen suunnittelussa on kuva vaiheittain kasvavasta ja kehittyvästä ihmisestä ja tämän kehityksen lainalaisuuksista. Opetussuunnitelma perustuu tähän ihmiskuvaan ja ohjaa opettajaa ja kasvattajaa vastaamaan lapsen ja nuoren kehityksen mukaisiin vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

1.2 Luokat

Turun Steiner-koulu on 12-vuotinen yhtenäiskoulu, johon kuuluu ylioppilaskirjoituksiin valmistava 13. luokka sekä esiluokka. Koulun yleissivistävä opetus jakautuu perusopetuksen ja lukiovaiheen opetukseen. Perusopetusvaihe kattaa luokat 1-9 ja lukiovaihe luokat 10-13. Yhdessä ne muodostavat pedagogisen kokonaisuuden.

Esiluokka

Esiluokka on tarkoitettu kalenterivuonna kuusi vuotta täyttävillä lapsilla. Se tukee varhaislapsuuden kehitystä, eikä sen opetus suuntaudu yksipuoliseen kouluvalmiuksien harjaannuttamiseen. Steinerpedagogisen esiluokan käyminen ei ole edellytys koulun aloittamiselle.

Luokat 1-8

Perusopetusvaiheen kahdeksan ensimmäistä vuotta kattavat oppilaan ikäkauden koulukypsyydestä murrosikään. Tätä vaihetta nimitetään myös luokanopettajavaiheeksi, koska sama luokanopettaja antaa opetusta ja kasvatusta näiden kouluvuosien ajan. Päivittäin pääaineena annettavaa jaksopetusta lukuun ottamatta voivat opetusta antaa myös aineenopettajat.

Luokat 9-13

9. luokalta alkaa aineenopettajavaihe, jossa opetuksesta ja kasvatuksesta vastaavat aineenopettajat

1.3 Opetussuunnitelman kehittäminen

Turun Steiner-koulun opetussuunnitelmassa oppiaineet pyrkivät palvelemaan eri näkökannoilta opetusta ja kasvatusta kokonaisuutena. Opetuksen tarjoamaan yleissivistykseen kuuluvat tiedollisten aineiden rinnalla taiteellisten ja käytännöllisten aineiden osuus osana kokonaisvaltaista kasvatusta.

Oppiaineet palvelevat tiedollista oppimista, mutta samalla tukevat lapsen ja nuoren kehitystä tasapuolisesti. Opetussuunnitelmaan sisältyy oppivelvollisuuden täyttäminen ja jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen.

Opetussuunnitelmassa huomioitu vaihteittainen kehitys antaa opettajakunnille ja opettajille liikkumavaraa opetuksen toteuttamisessa käytännössä. Näin opetussuunnitelman on tarkoitus antaa mahdollisuudet toteuttaa koko ajan kehittyvää ja uudistuvaa opetusta. Opettajakunnilta ja opettajilta opetussuunnitelma edellyttää aktiivista ja elävää pedagogista työskentelyä.

Turun Steiner-koulun opetussuunnitelman menetelmien lähtökohtana on oppimis- ja kasvatuserityksien tarjoaminen oikeaan aikaan yksilön kehitykseen nähden. Tämä edellyttää

- että opettaja ymmärtää välittämänsä oppiaineen samalla kasvuvirikkeeksi
- ymmärtää oppilaan kehitysvaihetta sekä hänen yksilöllisyytensä ja
- kehittää itsessään kykyä löytää eri tilanteissa oppilaiden kehitystä tukevia opetuksen ja kasvun virikkeitä

Opetussuunnitelma on opettajalle ennen kaikkea menetelmällinen väline opetettavan aineksen ja lapsen kehityksen vastaavuuden oivaltamiseksi. Tämä antaa pohjan menetelmien kehittämiseksi.

Opetussuunnitelma edellyttää opettajakunnilta, että

- opettajat työskentelevät säännöllisesti opettajakuntana opetuksen suunnittelua ja toteuttamista koskevissa kysymyksissä
- opettajakunta kehittää opetuksen menetelmiä jatkuvasti
- opettajakunta kehittää oppilaiden yksilöllisiä tarpeita huomioivaa opetusta
- opettajakunta hoitaa pedagogista hallintoa osana opetuksen suunnittelua ja toteuttamista
- pedagogiikan tutkiminen ja pedagoginen keskustelu liittyvät opettajien työhön opetussuunnitelman kehittämiseksi
- eri oppiaineiden välinen integroituminen otetaan huomioon suunnittelussa ja opetuksen toteutuksessa niin yksittäisen opettajan työssä kuin opettajien yhteissuunnittelussa

2. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Steinerkoulun arvopohja ja toiminta-ajatus

Turun Steiner-koulun opetuksen taustalla ovat klassiset jo antiikin Kreikassa tunnustetut arvot: hyvyys, kauneus ja totuus. Täten lasta pyritään kasvattamaan niin, että hän kykenisi aloitteelliseen toiminnallisuuteen, olisi tunne-elämältään tasapainoinen sekä kykenisi vapaaseen kriittiseen ajatteluun. Tällaisen kokonaisvaltaisen kasvatuksen taustalla on käsitys sinänsä arvokkaasta ihmiselämästä, joka ei rakennu vain yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden varaan. Kuitenkin tasapainoinen, yksilöllisiä kykyjään mahdollisimman hyvin hyödyntävä ihminen, palvelee parhaiten myös yhteiskuntaa.

Opetuksen taustalla on myös käsitys ihmisten välisestä tasa-arvoisuudesta. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että jokainen lapsi ansaitsee tulla kunnioitetuksi ja rakastetuksi sellaisena kuin hän on. Vain täten huomioiden lapsen omat yksilölliset lähtökohdat voi opetus parhaiten palvella lasta. Tällaisen ihmiskäsityksen pohjalta voi ihmisten välille syntyä aitoa veljeyttä, jossa yksilön vapautta kuitenkin kunnioitetaan.

Yksilön arvon rinnalla korostuu Turun Steiner-koulussa yhteisöllisyyden merkitys. Tämä on mahdollista muun muassa pysyvässä luokkayhteisössä syntyvien pitkäaikaisten ihmissuhteiden kautta.

Tärkeä arvo koulussa on myös puhdas ravinto. Siksi lapsille pyritään tarjoamaan luomuruokaa niin pitkälle kuin se on mahdollista.

2.2 Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet

Inhimillisen kasvun lähtökohta on ihminen itse. Kasvatuksen päämäärä on toisaalta yksilöllisten piirteiden ja toisaalta ihmiseksi kasvun yleisten lainmukaisuuksien toteutuminen muuttuvassa yhteiskunnassa. Koulukasvatuksen tavoitteita, muotoa ja sisältöä punnittaessa nojaututaan tiettyyn kuvaan ihmisestä ja hänen kehityksestään. Tämä ihmiskuva antaa kasvattajalle ja pedagogiselle toiminnalle kokonaisvaltaisen lähtökohdan, joka yhdistää tavoitteet ja kasvatusteot toisiinsa. Oppiaineiden sisällöt ja ryhmittely vuosiluokittain pohjautuvat inhimillisen kasvun vaiheisiin ja yksilön kehityksen tarpeisiin.

2.2.1 Ikäkausikehityksen vaiheet

Alle kouluikäinen lapsi

Alle kouluikäinen lapsi elää kehitysvaihetta, jossa ympäristön on vaikea lähestyä häntä. Lapsen sielunelämä on tavallaan suljettu ympäristöltä, koska se on kietoutunut erottamattomasti elimistön orgaaniseen kasvatapahtumaan. Lasta kasvatetaan luomalla suotuisat olosuhteet yksilöllisyyden toteutumiseksi. Lapsi jäljittelee ympäristön tapahtumia elimistöönsä asti. Ympäristö vaikuttaa samalla syvästi siihen, millainen ihmisen sielullinen rakenne on seitsemännen elinvuoden jälkeen. Ensimmäisten elinvuosien kasvatusta on kasvattajan itsekasvatusta ja suotuisan ympäristön luomista.

Seitsemännestä yhdeksänteen ikävuoteen

6.-7. elinvuoden vaiheilla lapsessa tapahtuu merkittävä muutos. Elimistöä rakentaneet voimat vapautuvat vähitellen toimimaan sielullisina, ajattelun, tunteen ja tahdon voimina. Lapsen olemusta muotoavat nyt muistin ja mielikuvituksen voimat. Lapsella on tarve rytmiseen kokemukseen. Opetus on saatettava mahdollisimman rytmiseen muotoon. Tiedolliselle ainekselle annetaan taiteellinen, mielikuvituksen vetoava muoto, jonka lapsi voi omaksua. Kuvallinen ja rytmis-musikaalinen opetus vastaa lapsen kehitystarpeisiin.

Tässä kehitysvaiheessa tunteminen vapautuu ja lasta lähestytään taiteellis-tunteenomaisella opetuksella. Lapsi alkaa suhtautua aikuiseen tunteenomaisen kunnioittavasti. Aikuinen on auktoriteetti, johon voi turvata ja katsoa oman kasvunsa osoittajana. Jos lapsi on voinut tässä ikävaiheessa kunnioittaa ja turvata auktoriteettiin, hän voi myöhemmin kypsyä itsenäiseen sisäiseen elämään.

Kymmenennestä kahdenteentoista ikävuoteen

9.-10. ikävuoden välillä tapahtuu lapsen kehityksessä tärkeä käänne. Hän alkaa kokea itsensä erilliseksi ympäristöstä, myös kasvattajasta. Lapsi etsii perusteluja tunteakseen kunnioitusta kasvattajaansa kohtaan ja tarkastelee terävästi heidän ominaisuuksiaan. On tärkeää, että kasvattaja huomioi tämän kehitysvaiheen piirteet. Tässä vaiheessa on tärkeä myös löytää luotettavia ja varmuutta herättäviä vastauksia lapsen kysymyksiin.

Muistin harjoittaminen rytmisellä aineksella on olennaista, mutta on löydettävä oikea sielullinen ekonomia: ei liian vähän eikä liian paljon. Muistamistehtävien tekeminen antaa tilaisuuden kehittää velvollisuudentuntoa.

Tässä iässä tulee kiinnittää huomio kouluväsymykseen. Jos opetus suuntautuu liiaksi älylliseen harjoitteluun, seurauksena voi olla väsyminen. Voimakkaasti korostunut älyllisyyteen vetoaminen voi väsyttää lapsia jopa siinä määrin, että palautumista ei tapahdu riittävästi unenkaan aikana. Taiteellinen opetus tukee tunne-elämän kautta koko olemusta.

Oppimiseen osallistuu koko ihminen. Kokonaisvaltaisen opetuksen menetelmin voidaan tukea ihmisen fyysistä terveyttä. Tunteva, toimiva ja aistiva ihminen voi sopeutua sisäisesti ja ulkoisesti maailmaan. Tämä sopeutuminen tapahtuu vaiheittain. Sopeuduttuaan ensin omaan elimistöönsä, lapsi kypsyy eläytymään ja mukautumaan ulkoiseen maailmaan. Tätä tapahtumaa tulee kasvatuksen ja opetuksen tukea.

Kehitys murrosiässä ja sen jälkeen

Siirtyminen murrosiän kautta nuoruuteen on valtava ruumiillinen ja sielullinen prosessi. Tämän prosessin aikana murrosikäinen kokee joutuneensa tutusta ja turvallisesta maailmasta uuteen, uuteen maailmaan. Tämä voi aiheuttaa kahdenlaisia reaktioita. Nuori voi kääntyä sisäänpäin tarkkailemaan itsessään tapahtuvia muutoksia tai hän voi käydä rajuun kapinaan ulkomaailmaa ja vanhempia vastaan.

Kasvattajan on tiedostettava, että auktoriteetin aika on ohi ja tilalle on tullut kasvattajan asiantuntijan arvo. Opetuksen ja kasvatuksen tulee pyrkiä vastaamaan nuorten kysymyksiin ja tekemään maailma järkevällä tavalla ymmärrettäväksi. Nuori tarvitsee syventävää opetusta, joka selkiyttää ja laajentaa hänen näkemyksiään.

Lähestyessään kahdeksattatoista ikävuottaan nuori alkaa tiedostaa oman identiteettinsä. Hän kykenee arvioimaan kykyjään ja mahdollisuuksiaan. Viimeisinä kouluvuosina opetus tähtää kokonaisvaltaiseen elämänalueiden esittelyyn sekä tiedollisesti että kokemuksellisesti.

2.2.2 Toiminnallinen, taiteellinen ja tiedollinen kasvatusta

Yksilöllinen persoonallisuuden kehitys tapahtuu kypsyminen vaiheittain. Tätä kehitystä tukevat kypsymistä auttavat virikkeet opetuksessa ja kasvatuksessa.

Yksilöllisyyden kehitysedellytyksiä ovat:

- oleellisen tavoitettava, luova ajattelu
- toimintatarmon ja toimintakyvyn pohjana oleva terve tahtoelämä
- tasapainoinen tunne-elämä, joka on edellytyksenä arvostelukyvylle ja kestäväälle sosiaalisuudelle

Toiminnallisen kasvatuksen tavoitteena on

- vahvistaa oppilaan tahtoa ja itseluottamusta
- kehittää hahmotuskykyä
- antaa tiedollisia esivalmiuksia
- luoda perustottumuksia

Käytännöllisen toiminnan tarkoituksena on aktivoida ihmistä ja ylläpitää hänen tahdonvireytään. Toiminnallisuus on tarpeellinen osa opetuksen toteuttamisessa. Tavoitteena on tukea yksilöllistä aloitekykyä. Ensimmäisinä kouluvuosina opetus painottuu erityisesti tahdon vahvistamiseen, koska oppilas on luonnostaan altis konkreettiseen toimintaan. Hahmotuskyvyn kehittymistä tuetaan liikunnallisuuden ja rytmisyyden pohjalta. Hahmotuskyky on keskeinen edellytys myöhemmin kehittyvälle joustavalle ajattelulle.

Ensimmäisien kouluvuosien aikana oppilas on vielä altis jäljittelemään ympäristöään vaistonvaraisesti. Opetuksessa käytetään paljon toimintavirikkeitä, joita voidaan toistaa useasti. Harjoittaessaan käytännön taitojaan lapsi voi saada myönteisen kokemuksen oppimisesta, kun hän huomaa konkreettisesti osaavansa. Motivaation tukemiseksi pyritään käytännönläheisiin oppimistuloksiin. Toiminnallisella kasvatuksella on suuri merkitys asenne- ja tapakasvatuksessa. Tottumus tarttua työhön pyritään juurruttamaan tavaksi.

Seuraavien perusopetusvaiheen kouluvuosien aikana toiminnallinen opetus pyrkii yhdistelemään motiiveja toimintaan. Todellisuudentajuinen ajattelu syntyy, kun ihminen alkaa tiedostaa motiiveja ja pystyy toteuttamaan käytännössä toiveitaan, aikomuksiaan ja päätöksiään. Motiivien hahmottaminen on samalla perusedellytys murrosikäisen suotuisalle kehitykselle.

Murrosiän ohittaneen opetuksessa korostuu motiivien erittelemine toiveiksi, aikomuksiksi ja päätöksiksi, jotka nuori voi toteuttaa omin voimin ja yhteisön jäsenenä. Onnistuneen toiminnallisen opetuksen tuloksena oppilaissa kypsyy kyky tehdä päätöksiä ja voima toteuttaa päätöksensä.

Projektiluonteisella toiminnallisella opetuksella sekä taitoaineilla on suhteellisen suuri osuus tunti-suunnitelmassa läpi kouluvuosien. Myös työvihkojen laatiminen on osa toiminnallista kasvatusta.

Taiteellisen kasvatuksen tavoitteena on

- vahvistaa tunne-elämän kehitystä

- kehittää tiedollisia valmiuksia
- kehittää arvostelukykyä
- herkistää aistimuksia ja havainnointikykyä
- kehittää sosiaalisuutta ja moraalialia

Taiteellisen kasvatuksen tehtävä on kehittää tasapainoista ja rikasta tunne-elämää. Tunne-elämän tasapainoinen kehitys on keskeinen inhimillinen ominaisuus. Koulukasvatuksen tulee erityisesti huolehtia oppilaiden emotionaalisesta kehityksestä, koska tämä kehityksen osa-alue on aktiivivaiheessaan koulukypsyydestä murrosikään.

Tunne-elämä on riippuvainen elimistöstä ja sen välittämistä vaikutelmista aina kouluikään saakka. Koulukypsyyden myötä alkaa tunne-elämän sisäistyminen ja vapautuminen elintoiminnoista. Murrosiässä tunne-elämä saavuttaa täyden subjektiivisen sisäistymisasteen. Vasta murrosiän jälkeen oppilailla alkaa olla välineitä irrottautua subjektiivisesta tunteesta objektiiviseen tunne-elämään. Tämä kehityskaskel on välttämätön vaihe arvostelukyvyn syntymiselle ja sosiaalisuudelle, jotka molemmat ovat tärkeitä astuttaessa yhteiskuntaan ja työelämään.

Taiteellisen kasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi taiteellisuus läpäisee koko opetuksen. Tiedollinen opetus muunnetaan taiteelliseen muotoon, jotta se ravitsee oppilaiden tunne-elämää. Taiteellisten aineiden osuus on suuri läpi kouluvuosien.

Perusopetusvaiheessa taiteellisena menetelmänä kaikissa oppiaineissa on ns. kuvaopetus. Kuvaopetuksessa opettaja muuntaa tiedollisen aineksen mielikuvitukseen vetoavaksi, luonnehtivaksi kerronaksi. Oppilas kuvittelee mielessään kuulemansa aineksen, josta syntyy tunne-elämys. Tästä elämyksestä työstetään toiminnallis-taiteellisesti vielä tarkempi kuva, josta syntyy vähitellen käsite. Kuvaopetuksen keskeisenä pyrkimyksenä on välittää taiteellisesti ehdottomasti opittavan aineiston kanssa yhdenmukainen sisältö. Tällä tavalla oppilaat voivat laajentaa myös tunne-elämänsä käsittämään ilmiöitä, jotka ovat heidän varsinaisten subjektiivisten intressiensä ulkopuolella.

Yksi taiteellisen opetuksen ja kasvatuksen keskeinen tavoite on aistien harjaannuttaminen laadulliseen kokemiseen. Laadullinen kokeminen vahvistaa havaintokykyä, joka on tärkeä perusta käsitteenmuodostamiselle. Kaikilla taideaineilla on tiedollisten valmiuksien lisääjänä merkittävä asema opetuksessa perusopetusvaiheesta lukiovaiheen loppuun asti. Opetuksen onnistuessa oppilaille on kehittynyt kyky luoda itse inspiroivia mielikuvia, mikä auttaa elävän tiedon hankinnassa.

Sosiaalisuuden ja moraalin kehittyminen on taiteellisen kasvatuksen tavoite, joka tukee yksilön kypsymistä yhteisön jäseneksi. Objektiivisuus tunne-elämässä on sosiaalisen käyttäytymisen perusta. Kyky empatiaan on edellytys yleiselle sosiaalisuudelle ja se on myös edellytys kansainvälisyys- ja rauhankasvatukseen. Moraalin kehittämiseksi käytetään läpi luokanopetusvaiheen kertomuksiksi muunnettua kasvattavaa aineistoa.

Tiedollisen kasvatuksen tavoitteena on

- antaa oppilaille riittävä tiedollinen yleissivistys
- herättää oppilaissa kiinnostusta ja vastuuntuntoa
- kehittää tiedollista hahmotuskykyä
- kehittää kausaalista ajattelukykyä ja itsenäistä oivallusta
- kehittää holistista hahmotuskykyä
- tukea kullekin ikäkaudelle ominaista tietoisuuden kehitystä

Taipumus tiedolliseen hahmottamiseen voimistuu murrosiässä. Tiedollisen kasvatuksen laatu muuttuu olennaisesti tässä kehitysvaiheessa. Luokanopettajavaiheessa opittu elämyksellinen aineisto kertautuu tästä syystä aineenopettajavaiheessa käsitteellisesti. Opetus tähtää edelleen yleissivistyksen antamiseen kaikille oppilaille. Yleissivistyksen antamisen rinnalla samanarvoisena tiedollisen kasvatuksen tavoitteena on herättää kiinnostus tiedonhankintaan. Ihmisen luontaisen tiedonhalun ylläpitämiseksi opetetaan tiedollinen aineisto oppilaan kulloistakin ikävaihetta vastaavasti. Perusopetusvaiheessa oppilaan tietoisuus muuttuu asteittain lähes itsetiedottomasta eläytymisestä ympäristöönsä kolmasluokkalaisen tietoisemman havainnoinnin ja kuudesluokkalaisen havaintojen täsmentymisen kautta nuoren valveutuvaan tietoisuuteen.

Luonnollista tietoisuuden kehittymistä tuetaan erityisesti lukuaineiden alkamisajankohdan sijoittamisella oppilaan tiettyyn kehitysvaiheeseen. Myös oppiaineiden sisältöjen suhteen tuetaan tietoisuuden kehittymistä sijoittamalla ne kehittymisen tärkeisiin vaiheisiin. Taideaineiden tiedollinen osuus palvelee samaa tarkoitusta. Opetuksessa keskeisenä on tiedonmuodostaminen, jonka ydin on kokonaisvaltainen tiedon hahmottaminen, kyky kausaaliseen ajatteluun ja omien kiinnostuksenkohteiden käyttäminen oppimisen välineinä.

Tiedollisen kasvatuksen tavoite on vastuuntunnon herättäminen. Tiedostavan ihmisen luonteeseen kuuluvat keskustelu ja pohdinta. Nämä johdattelevat eri vaihtoehtojen näkemiseen. Päätöksentekovaihtoehtojen pohjalta on hedelmällistä, kun sitä ohjaa vastuuntunto. Kun yksilö kypsyy käyttämään täysipainoisesti toimintaedellytyksiään, ajatteluaan, tunnettaan ja tahtoaan, syntyy tiedollisia, toiminnallisia ja sosiaalisia kykyjään hyödyntävä aikuinen, joka pystyy toimimaan alati muuttuvassa yhteiskunnassa.

2.3 Oppilaaksi ottaminen ja opiskelijavalinta

Oppilaaksi ottamisesta ja opiskelijavalinnasta määrätään koulun johtosäännössä.

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Toiminnallisen kasvatuksen toteuttaminen

Toiminnallista kasvatusta ja opetusta toteutetaan koulussa taitoaineiden muodossa. Toiminnallisuutta sisällytetään oppitunteihin opetusmenetelmänä yleisesti. Jokaisella luokalla toteutetaan toiminnallisia projekteja (esim. leirit).

Taitoaineita perusopetusvaiheen aikana ovat tekstiilityöt, tekninen työ, kotitalous sekä liikunta. Perusopetusvaiheen jälkeen toiminnallinen opetus sisältyy teknologian, käsityön ja taideoollisuuden, musiikin, maatalouden, kansainvälisyyden ja kaupan aiheista toteutettaviin jaksoihin.

Toiminnallisia projekteja on mahdollista muodostaa aina pedagogisen tarpeen mukaan kaikissa oppiaineissa. Näitä projekteja voivat olla kaikenlaiset opetukseen liittyvät käytännön tehtävät, jotka havainnollistavat opetettavaa aineistoa. Samalla tehtävät opettavat käytännön taitoja. Retket ja leirit ovat olennainen osa toiminnallista opetusta. Toiminnallisten projektien järjestäminen voi tapahtua koulun ulkopuolisena opetuksena. Tuntisuunnitelmasta voidaan poiketa väliaikaisesti projektien järjestämisen ja toteuttamisen vuoksi.

3.2 Taiteellisen kasvatuksen toteuttaminen

Taiteellista kasvatusta toteutetaan koulussa taideaineiden muodossa. Alaluokilla taiteellista kasvatusta toteutetaan kuvaopetuksena ja kaikilla luokilla taideaineita käytetään muun opetuksen lomassa, mm. taiteellisina projekteina.

Erillisinä taideaineina koulussa opetetaan musiikkia, kuvataidetta, eurytmiaa ja taidetietoa. Muihin oppiaineisiin integroituna opetetaan edellä mainittujen lisäksi myös muotopiirustusta sekä puhe- ja sanataidetta. Taideaineisiin liittyy olennaisena osana taiteellinen suunnittelu.

Kuvataiteen opetus liittyy myös oppilaiden työvihkojen valmistamiseen. Musiikkia käytetään paitsi tunnin rytmiin kuuluvana, myös opetusmenetelmänä varsinkin kielten opetuksessa. Taiteellisina projekteina valmistetaan ja esitetään näytelmiä. Näytelmien valmistaminen yhdistelee eri taiteenlajeja ja kehittää taiteellista ilmaisua monipuolisesti. Näytelmien valmistaminen voimistaa sosiaalista yhteisvastuuta. Opetukseen voidaan liittää kaikilla luokilla taiteellisia projekteja, kun se on perusteltua opetuksen elävöittämiseksi tai on tarpeen luokan sosiaalisen tilanteen vuoksi. Projekteja voidaan toteuttaa myös eri aineiden opetuksen yhteistyönä. Oppilaille voidaan järjestää kaikilla luokilla käyntejä teatterissa, konserteissa tai taidenäyttelyissä.

3.3 Tiedollisen kasvatuksen toteuttaminen

Tiedollista kasvatusta koulussa toteutetaan lukuaineissa ja taito- ja taideaineiden teoriaopinnoissa. Lukuaineiden tiedollinen opetus kytkeytyy perusopetusvaiheessa toiminnalliseen ja taiteelliseen kasvatukseen. Tiedollisen kasvatuksen tavoitteet ovat tarkemmin esillä ainekohtaisten oppimäärien esittelyssä.

3.4 Oppimisympäristö

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa oppiminen ja opiskelu tapahtuvat.

Turun Steiner-koulu on yhtenäiskoulu, jossa samassa rakennuksessa toimivat esiopetus, perusopetus, lukio sekä koululaisten iltapäivätoiminta. Oppilaat saavat olla samassa luokkayhteisössä koko kouluajan. Opettajat pyrkivät tuntemaan kaikki koulun oppilaat, mikä antaa turvallisuudentunnetta ja ehkäisee koulukiusaamista.

Jokaisella luokalla on oma kotiluokka. Tämä edistää luokan yhteishengen muodostumista ja luo viihtyisän ilmapiirin koulutyöskentelylle. Jokaisen luokan tehtävänä on huolehtia tilan toimivuudesta, viihtyisyydestä ja yleisestä siisteydestä. Omien jälkien siivoaminen ja kalusteista huolehtiminen ovat osa tapakasvatusta. Luokkahuoneiden vuosiluokittain vaihtuva värityö perustuu Goethen värioppiin ja värien vaikutukseen ihmisen sieluun. Luokkahuoneiden värityö ja tunnelma tukevat opetusta.

Aineluokat on varusteltu työturvallisuutta ja käyttötarkoitusta ajatellen.

Opettaja valmisteleo opetusmateriaalin itse ja oppilaat kuvittavat ja kirjoittavat omat työvihkonsa. Oppimateriaaleissa ja työvälineissä korostetaan laadukkuutta ja materiaalien aitoutta.

3.5 Toimintakulttuuri

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Tavoitteena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatusta- ja opetustyölle asetettujen steinerpedagogisten tavoitteiden saavuttamista.

Koulun arkitoiminnassa suositaan kiireetöntä, turvallista ja monipuolista työskentelyä, jotta jokainen oppilas kykenee etenemään omien edellytystensä mukaisesti positiivisia oppimiskokemuksia saaden.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten steinerpedagogiset juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat.

Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

Kasvatamme ja opetamme oppilaita ottamaan vastuuta itsestä, omasta toiminnasta ja opiskelusta. Opetamme myös vastuullisuuteen toisten ihmisten kohtelussa sekä ympäristöstä huolehtimisessa.

Välittävä ilmapiiri kehittyy siellä, missä ihmistä arvostetaan omana persoonallisena kokonaisuutena. Ihmistä kuunnellaan, autetaan ja tuetaan kun hän sitä tarvitsee. Ongelmiin tartutaan ja ne pyritään ratkaisemaan parhaalla tavalla.

Me kaikki olemme erilaisia. Jokainen meistä on arvokas. Jokaisella on oikeus tulla kohdelluksi hyvin. Olemme rehellisiä itselle ja muille. Emme vahingoita muita. Arvostamme omaa ja toisten työtä. Kohtaamme ja kohtelemme toisiamme avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Pyrimme myös avoimesti kohtaamaan uusia tilanteita ja oppimaan uutta.

Ihminen kehittyy yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Panostamme koulussamme siihen, että opimme työskentelemään erilaisissa ryhmissä ja eri-ikäisten ihmisten kanssa. Korostamme myös opiskelussa yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä.

3.6 Työtavat

Oppimistapahtuma on aina prosessi. Opetusta suunnitellaan siten, että koko ihminen otetaan huomioon. Tässä prosessissa tapahtuu kypsymistä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. On tärkeä huomioida myös unen aikana tapahtuva kypsyminen. Oppimisprosessi on erilainen koulukypsyydestä murrosikään kuin murrosiän jälkeen.

3.6.1 Koulutyön jaksottaminen ja rytmittäminen

Ennen murrosikää opittava uusi aines sisäistetään ensin kuvaopetuksen menetelmin, jonka jälkeen sitä työstetään toiminnallisen opetuksen kautta. Lopuksi aineista kerrataan ja aktivoidaan oppilasta muodostamaan opitusta mielikuva tai käsite. Perusopetusvaiheen alussa oppimisprosessi voi jakaantua kolmelle eri päivälle vaiheittain. Kaksi ensimmäistä vaihetta voivat tapahtua myös saman oppitunnin aikana. Kolmas vaihe tapahtuu seuraavana päivänä. Oppitunnin alussa on suositeltavaa tehdä taiteellisia harjoituksia, jotka edistävät keskittymistä ja aktivoivat työhön. Oppitunti on hyvä päätää levolliseen, harmonisoivaan hetkeen.

Esimerkki oppitunnista perusopetusvaiheessa:

Tunnin aloitus, ns, rytmisen osa

- musiikki-, liikunta- ja lausuntaharjoituksia
- aktivoi oppimisvalmiuksia

Kertaus eli edellisen oppimisprosessin päättäminen; tiedollinen osa

- muodostetaan omakohtainen mielikuva, työvihkotyöskentelyä
- aktivoi hahmottamista

Uuteen aineistoon tutustuminen, taiteellinen osa

- opettajan kertomus kuvaopetuksen menetelmin
- aktivoi tunne-elämää

Opetetun syventäminen, toiminnallinen osa

- käsiteltyä osaa työstetään toiminnallisilla menetelmin
- aktivoi tahtoa

Tunnin päättäminen, levollinen osa

- taiteellinen harjoitus tai kertomusaineistoa
- oppimisprosessit asetetaan lepotilaan, luodaan tilaa uutta varten

Murrosiän jälkeen oppimisprosessi on luonteeltaan pääosin tiedollinen ja vetoaa ajatteluun. Opetuksen on kuitenkin puhuteltava oppilasta kokonaisvaltaisesti ja otettava huomioon yön aikana kypsyminen. Oppimisprosessi etenee toiminnallisesta osuudesta aktiiviseen omakohtaiseen ajatteluun. Tiedollisessa aineksessa oppimista virittää kokeellinen, oppilaan omaa havainnointia edellyttävä aines ja opetuksen faktinen aineisto. Keskustelu, mielikuvan ja mielipiteen muodostaminen sekä käsiteltyjen asioiden laajentaminen yleistyksiksi vetoaa ajatteluun.

Esimerkki oppitunnista murrosiän jälkeen:

Kertaus, keskustelu käsitellyistä aiheista

- aktivoi ajattelua

Uuteen aineistoon tutustuminen, ilmiöiden esittäminen kokeellisesti tai perustietojen käsittely

- aktivoi tahtoa

Luonnehtiva osuus; yhteenveto tehdyistä kokeista tai faktisen aineiston luonnehdinta

- puhuttelee tunnetta, tasaa virinnyttä aktiviteettia

Molempien esiteltyjen tuntien rytmitys on viitteellinen. Opettaja voi muuttaa tunnin rakennetta oppilaiden tarpeita tai opetussisältöjä silmällä pitäen.

Tuntisuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon oppituntien sijoittelussa vuorokauden rytmi. Eri-tyistä tarkkavaisuutta vaativat aineet, kuten pääaineet ja vieraat kielet, pyritään sijoittamaan aamun ensimmäisiksi tunneiksi. Näitä seuraavat uskonnon ja taideaineiden oppitunnit. Taitoaineet ja toiminnalliset projektit pyritään asettamaan koulupäivän viimeisiksi tunneiksi. Työsuunnitelmassa taitoaineet pyritään sijoittamaan eri viikonpäiville, jotta niiden aktivoiva vaikutus ulottuisi tasaisesti koko viikolle.

Lukuaineita opetetaan jaksoina. Jaksojen pituus määräytyy aineittain luokkakohtaisesti. Koulupäivät aloitetaan pääsääntöisesti kahdella peräkkäisellä pääaineen jaksotunnilla. Taito- ja taideaineita voidaan opettaa jaksoissa yhdistetyin tuntimäärin ns. iltapäiväjaksoina. Jakso-opetuksen etuna on kokonaisvaltaisen oppimisprosessin hyödyntäminen.

Kouluvuoden työtä jäsennetään vuodenaikojen vaihtelua seuraten. Vuoden juhlia vietetään yhteisesti ja/tai luokittain. Koulutyöhön liittyy olennaisesti tunne kuulumisesta koulu yhteisöön. Yhteiset juhlat antavat voimia muuhun koulutyöhön. Juhlien valmistelemisen vuoksi voidaan poiketa tilapäisesti tuntisuunnitelmista.

3.6.2 Tuntijako

Kieliohjelma

Vieraiden kielten opetus alkaa kahdella vieraalla kielellä jo ensimmäisellä luokalla. Nämä ovat englanti (A1) ja saksa (A2). Toisen kotimaisen kielen (B1) opetus alkaa seitsemännellä luokalla. Luki-ossa opiskelija voi valita lisäksi myös espanjan tai ranskan (B3).

Perusasteen tuntijako